

EDEL ZIRKON FRA SEILAND, FINNMARK.

Av Knut Eldjarn.

De siste 3 årene har det på norske og utenlandske mineralmesser vært å se store og til dels edle zirkon-krystaller fra en forekomst på Seiland. Forekomsten ligger i et nefelin-syenittisk område som strekker seg over øyene Seiland og Stjernøy ved utløpet av Altafjorden. I dette området er det en rekke grove pegmatitt-ganger som er beslektet med gangene i Langesundsfjordområdet. Forekomsten i Seiland-området er blant annet beskrevet av Barth i 1927. I nyere tid har området vært undersøkt igjen både av norske og utenlandske geologer.

Mineralparagenesene i pegmatittgangene i dette området har vist seg å være noe enklere enn de som er kjent fra Langesundsfjorden. Pegmatitt-gangene kan delvis sies å stå noe nærmere vanlige granitt-pegmatitter. Til gjengjeld er pegmatitt-gangene mye større enn i Langesundsfjordområdet og de enkelte mineraler forekommer til dels i større krystaller.

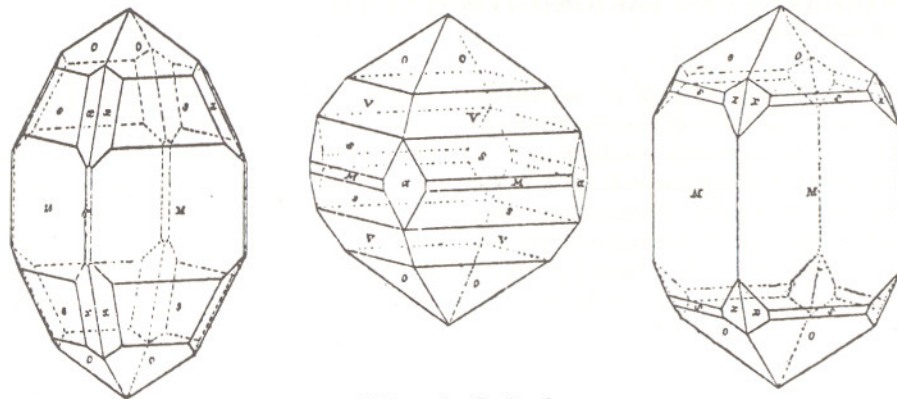
8

Blant de mineralene som er beskrevet fra området kan nevnes: nefelin, sodalitt, korund, feltspat (bl.a. store albitt-krystaller), biotitt, eudialytt, vesuvian, cancrinitt, columbitt, fergusonitt og zirkon.

Noen steder i området har det vært gjort spredte forsøk på prøvedrift etter feltspat i pegmatittgangene, men de har stort sett vist seg ikke å være drivverdige. På Stjernøy er det imidlertid et stort brudd i drift hvor det brytes nefelinsyenittisk bergart. Denne males opp og benyttes til spesiell glass- og keramikkframstilling der hvor det er spesielt strenge krav til lavt jerninnhold.

Zirkon-forekomsten på Seiland ligger i nærheten av Stjernesund og har vært kjent i mange år. Først etter at 3 norske amatør/mineralhandlere de siste 3-4 årene har drevet uttak av mineralstoffer fra forekomsten, er det blitt alment kjent hvilken kvalitet det er over Seiland-zirkonen. Krystallene er usedvanlig skarpt utviklet spesielt der de sitter i biotitt-glimmer og har ofte en vakker, dyp-rød farge. Krystaller i feltspat er ofte mer brunlige og sjelden så klare som de som sitter i biotitt. Krystallenes størrelse varierer opptil 10-15 cm. Det skal være funnet enkeltkrystaller oppmot 1/2 kg!

I enkelte klare, dyp-røde stykker er zirkonen av smykkesteins kvalitet, og det har vært facett-slepet steiner oppmot 1 cm i størrelse. Zirkon er ett av de få naturlige mineraler som har en lysbrytning som kan måle seg med diamantens. Den er derfor en mulig verdifull smykkestein i klare, lyse varianter. I Østen varmes mange rødbrune zirkoner over trekull og man oppnår da ofte fargeløse eller lys blå steiner hvor den høye lysbrytningen kommer mer til sin rett. Zirkon er lett å lage i kunstige krystaller slik at syntetiske zirkoner er relativt vanlige i smykker. Det er uvisst

Zirkon fra Seiland.

om zirkonene fra Seiland skifter farge under oppvarming. De facett-slepne, dyp-røde steinene er vakre nok, men de er for mørke til at man har full glede av den høye lysbrytningen. De slepne zirkonene fra Seiland likner derfor mye på facett-slepne, dyp-røde almandingranater som man får kjøpt i stort antall og til en billig penge spesielt fra Østen. Dette vil sikkert begrense Seiland-zirkonens bruk i smykker.

For amatørgeologer, mineralsamlere og smykkesteinsamlere er zirkoner av en slik størrelse og kvalitet meget ettertraktet. Det er ikke mange andre forekomster i verden som kan oppvise zirkoner av en slik kvalitet som de fra Seiland. I Norge er zirkon et vanlig mineral i Langesundsfjorden, men i mindre krystaller og aldri så klare og med en så tiltalende farge som de beste fra Seiland. Det er derfor ikke til å undres over at vi har opplevet priser på de beste zirkon-stuffene som kan måle seg med prisene på anatsen fra Mattskorhæ! Det er dessverre ennå for lite marked for stoffer i denne prisklassen i Norge og de som handler med materialet synes også å ha vært mest interessert i å selge det i utlandet. Et stort antall fine zirkon-stuffer er blitt omsatt både på mineralmessen i München i Tyskland og i Tucson i USA. Det hadde vært å håpe at norske samlere

ble mer prisbevisst og at forhandlerne kunne ha et mer positivt forhold til det norske mineralmarked, slik at flere av de unike zirkon-stuffene fra Seiland kunne forbli i landet.

Etter de opplysninger som er gitt, synes uttaket av zirkon-krystaller på Seiland å skje innenfor rammen av Bergverksloven ved at de 3 amatør/mineralhandlere har tatt ut muting på metallet zirconium. Selv om loven ikke egentlig har forutsett mulighetene for uttak av mindre mengder »zirconium-malm» for salg som mineralstoffer, gir det rettighetshaverne anledning til en begrenset prøvedrift og kartlegging av forekomsten. Ved muting av en forekomst skal de nødvendige papirer finnes hos bergmesteren i vedkommende distrikt (i dette tilfellet i Alta).

Hvor forekomsten er lokalisert vil således være offentlig tilgjengelig, men alt uttak av materiale fra forekomsten vil være forbeholdt rettighetshaverne i mutingsperioden.

Henvisninger:

Schetelig, Jacob: »Rocks and minerals from Seiland». Festskr. til prof. Amund Helland, Kristiania 1916, s.116.

Barth, Tom F.W.: »Die Pägmatitgänge der kaledonischen Intrusivgesteine im Seiland-Gebiete.» Vid.Ak.Skr. I, 1927, nr. 8.